

Tarih Okulu
Kış 2009
Sayı II, 151-155.

TÜRKÇÜLÜK TARİHİNDE KAYIP BİR ESER: TURAN*

Yenal ÜNAL*

20. yüzyıl Türkçülük tarihinde oldukça önemli bir yere sahip “Turan” isimli kitap, neşredilişinden başlamak üzere uzun süre sahipsiz kalmıştır. Kitap hakkında bugüne kadar pek çok yazar birbirinden ilginç yazılar kaleme almıştır.

Eser Ahmet Ferit Bey* tarafından 1914 (R. 1330) yılında Sinop’ta sürgün olduğu dönemlerde yazılıp İstanbul’da neşrettirilmişti. “Tekin” müstearıyla yazılan bu kitap, araya giren Umumi Harp ve Milli Mücadele gibi büyük siyasi olaylar arasında pek fazla düşünülmeden kütüphane ve kitapçı kataloglarında “Tekin Alp” müstearının sahibine, yani Moiz Kohen’e atfedilmiş ve bu yanlış bilgi günümüze kadar devam etmiştir.¹ Kitabın içeriğinde özellikle vurgulanan “Turan ve Türkçülükle” ilgili çok önemli fikirler, bu kitabın tam anlamıyla kime ait olduğu gerçeğinin ortaya çıkmasını zorlaştırmıştır ki, bu nedenle bazı yazarlar, kitabı Moiz Kohen’e atfederek, yanlış değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu kitaptan dolayı “Turancılık” düşüncesinin Yahudi icadı olduğu teranesiyle senelerden beri matbuat âlemini inleyen M. Ertuğrul Düzdağ, “Dünden Yarına” kitabında şu hükümlerde bulunmuştur:²

Bir Yahudi’nin zinde ve pür hayat Türklük hakikat-ı ırkıyyesine olan bu aşkından anlıyoruz ki Türkçülük cereyanından asıl maksat, Türklere

* Ahmet Ferit Tek, *Turan*, İstanbul, 1914 (R. 1330).

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi - Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Turizm Uzmanı. E-Mail: yenalunal@yahoo.com.

* 20. yüzyıl Türk Devlet adamı. II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet devirlerinden çok çeşitli önemli vazifelerde bulunmuştur. Ayrıntılı bilgi için bakınız; “Ahmet Ferit Tek’in Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri”, *Tarih Okulu I*, İzmir 2008, s. 19.

¹ Birinci (2001a), 241.

² Birinci (2001b), 133.

Yenal Ünal

faydalı olmak değil; onların bin yıldır gönüllerinde yaşattıkları İslam imanı ve kardeşlik hissi yerine başka bir şey koymak imiş.³

“Turan” hakkındaki ikinci yanlıştın sahibi Sadık Albayrak, “Devrimin Çakıl Taşları” isimli eserinde kitabı Moiz Kohen’e atfederek şu kanaate varmıştır:

...Yine aynı tarihte yazdığı Turan adlı eserinde Türklerin Turan idealinde titreyerek ayılacaklarını yazmıştır. Bunun sonunda da sinelerinde Cengizlerin tahtı kurulmuş olacaktır. Yani açıkça barbar bir Türk kavmi isteniyor, Cengiz’in yolu salık veriliyordu. Kendi Yahudi ırkçılığından soyutlanmış olarak bütün çalışmasını Türkçülük üzerine teksif ederek asrın ırkçılık asrı olduğunu söylüyor, milleti bölmek için, daha doğrusu Müslümanların ümmet bağıını koparmak için bile bile diğer kavimleri de ırki bağlara sarılmayı, ırki ve kavmi gruplar teşekkül ettirmeyi planlıyordu.⁴

Bir Osmanlı Yahudisine atfedilen “Tekin” hikâyesine son senelerde bir Yahudi Türkiyatçısı olan Jacob M. Landau da katılmış ise de yeni bir şey söylememiş ve böylece bir Türk’e ait olup bir Yahudi’ye atfedilen müstear meselesinde Türk araştırmacılarının yanlıştına o da ortak olmuştur.⁵ Jacob M. Landau, “Tekinalp Bir Türk Yurtseveri” adlı çalışmasında “Turan” hakkında şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

1914’te İstanbul’da Türkçe olarak basılan Turan da, bütün Türk asıllı insanların mutlu vatanı Turan’ı ve bunun politik geleceği üzerine çeşitli varsayımların irdelendiği Büyük Türklük üzerine uzunca bir çalışmaydı. Ancak, kitabın yazarının kimliğini sorgulamak yerinde olur. Türkiye’de aralarında Ankara Milli Kütüphanesi de bulunmak üzere birçok ünlü kütüphanenin katalogları, kaynakça araştırmaları ve konunun uzmanları, Turan’ın yazarının “Tekinalp” olduğunu iddia ederler. Bununla beraber cevaplanması gereken iki soru var. Birincisi, kitap M. Kohen’in daha önce ya da sonraki zamanda hiç kullanmadığı “Tekin” ismiyle imzalanmış olması. İkinci olarak, yazılarında ya da kendi hal tercümesinde bu esere hiç gönderme yapmamış, listesine katmamıştır. Yine de Turan’ın,

³ Düzdağ (1978), 265.

⁴ Albayrak (1979), 139.

⁵ Birinci (2001a), 243.

kapsadığı fikirlerin “Tekinalp”e ait olması açısından, O’nun tarafından yazıldığı söylenebilir. Ayrıca Kemalist dönemde Turanizmin Türkiye’deki rejime ters düştüğü devrede, “Tekinalp” bu kitabın sahipliğini üstlenmeyi istememiş olabilir. Bu kanıtlar tamamen ikna edici olmasa da “Tekinalp”in Turan’ın yazarı olduğu iddiasını çekinceli olarak kabul edebiliriz.⁶

Görüldüğü gibi mesele iyice içinden zor çıkılır bir hal almıştır. Hâlbuki hiçbir araştırmacı Moiz Kohen’in müstearını neden kısaltmış olduğu meselesi üstünde durmak ihtiyacını duymamıştır. Bu hususta cesurane hüküm vermemek için elde kâfi işaretler vardı.

Evvvela müstear kısaltılmıştı, bunu niçin ve hangi gerekçe ile yapmış olabilirdi? M. Kohen, “Tekinalp” yerine niçin “Tekin”i tercih etmişti? İkincisi eserlerinin listesini verirken makalelerini bile zikrettiği halde, pek de küçümsenemeyecek hacimdeki (143 s.) bir kitabını niçin zikretmemiştir? Üçüncüsü, daha sonra aynı mesele etrafında yazmış olduğu “Kemalizm ve Türk Ruhı” gibi kitaplarında “Turan”, bir satır halinde bile olsa, niçin hatırlanmamıştı? Nitekim Turan’ın yazarı için de Türk Yurdu’nda çıkan (1914/1330) tanıtma yazısında “Tekin müstearı adı altında gizlenen Turan muharriri Osmanlı-Türk muharrir ve edipleri arasında şayan-ı dikkat bir mevki işgal etmiş olan bir zattır” denilmektedir. Kısaca Turan’ın bir Türk’ün kaleminden çıktığı gerçeğinin delili Türk Yurdu mecmuasında bulunuyordu ve bu Türk’ün ismi Ahmet Ferit Tekti.¹⁴

Kitabın içeriği de en az kitabın serüveni kadar ilginçtir. II. Meşrutiyet devri “Turancılık” düşüncesinin en dikkate değer beyannamelerinden biri olarak kabul edilmesi gereken “Turan” 1914 tarihinde neşredilmiştir. Kitap Necati Kültepe tarafından yeni harflere çevrilerek ve başına Emel Esin ile Prof. Dr. Ali Birinci’nin açıklamaları derç edilerek ve kitabın son bölümüne kitabın eski yazılı şekli eklenerek Turan Kültür Vakfı tarafından 1999 Ekimi’nde yeniden yayınlanmıştır. Yüz kırk üç sayfa olan bu kitap birbirine bağlı dokuz makaleden oluşmaktadır. Bu makaleler: Turan, İl Han’dan Cengiz Han’a, Çinli Pençesi ve Rus Çizmesi, Altın Soy, Altın Yurt, Yeşil ve Sarı Ova, Hanbalık’tan Sultanbalık’a mı?, Baygöl’den Güzeldeniz’e mi?, Yeni Turan, Yeni Cengizlikdir.

⁶ Landau (1996), 28–29.

¹⁴ Birinci (2001a), 241–245.

Yenal Ünal

Kitabın ilk bölümünü oluşturan “Turan” isimli makalede “Turan” tabirinin, tarihi bir tabir olmadığı, sadece coğrafi bir isim sanılan “İtalya” gibi onun da ilerde gerçekleşmesi pek mümkün “Türk Birliği”nin adı olduğu anlatılmaktadır. Bugün Türkleri esir tutan Rusya ve Çin’in, diğer İmparatorluklar gibi bir gün yıkılacağı ve Büyük Turan’ın ayağa kalkacağı belirtilmektedir. Yazara göre:

Turan Türk’ü bir gün gelecek titreyecek ve ayağa kalkacaktır. Türklerin, fikr-i milliyet ile yanan sineleri üzerine yeni Cengizlerin altın tahtları kurulacaktır. Çünkü Turan, bir tabir-i tarih değil; bir hakikat-ı irkiyedir. Çünkü Türklük yaşayan zinde ve pür hayat bir milliyettir.

İl Han’dan Cengiz Han’a makalesinde Türklerin tarih sahnesine çıkışı ve tarihi seyirleri betimlenmektedir. Türklerin Ergenekon’da türeyişleri, Hyung-nu Devleti’ni kurlmaları, Çinlilerle temasları ile Çin Seddi’nin oluşumu, Göktürk (Tu-Kiyu) Devleti’ni teşekkül ettirmeleri, Orhun Abideleri, Uygur Devleti, Türklerin batıya göçleri, İslam’la tanışmaları, Selçuklu Devleti’ni kurlmaları, Doğu’dan gelişen büyük Moğol hücumu ile Turan’ın bütün azamet ve mehabetiyle kuruluşu ve parçalanması, Timur ve Devleti ve bu tarihten itibaren Türklüğün içine düştüğü vahim durum ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmiştir.

Çinli Pençesi ve Rus Çizmesi adlı makalesinde ise Çin ve özellikle Rusların orta zamanlarda, Turan’da büyük Türk Devletlerinin yıkılmasıyla beraber, bu coğrafyalarda 20. yüzyıla kadar yaptıkları siyasi ve askeri faaliyetler anlatılmaktadır. Yine Rusların küçük bir knezlikten Orta Asya ve Sibiryayı işgal eden, 18. yüzyıldan sonra da Osmanlı Devleti’ni tehdit eden bir güç haline gelişi aktarılmıştır.

Altın Soy adlı makalesinde 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında dünyanın çeşitli coğrafyalarında yaşayan Türkler ve sayılarından bahsedilmektedir. Bu Türklerin, bugün hangi devletlerin sınırları içinde yaşadıkları anlatılmıştır. Yazara göre:

...Türk yaşıyor, o halde, Turan da bir hakikat olacaktır. Çünkü Devlet ölür. Fakat millet asla ölmez, yaşar. Millet yaşayınca da, bir vatan bir istikbal, bir Turan muhakkak doğacak ve yaşayacaktır...

Altın Yurt adlı makalesinde ayrıntılı olarak Türk’ün yaşadığı coğrafyanın özellikleri, Turan’dan geçen ticaret yolları, geçit noktaları, Turan şehirleri ve bu

şehirlerin özellikleri, iklim ve bitki örtüsü, rüzgârları, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri anlatılmıştır.

Yeşil ve Sarı Ova makalesinde ise Altın Yurtta olduğu gibi özellikle Turan'ın iklimi ve yetişen nebatatları, bitkileri ve ticaret yollarından bahsedilmiştir.

Hanbalık'tan Sultan Balık'a mı? Baygöl'den Güzel Denize mi? İsimli makalesinde Rus ve Çinli çizmesi altında inleyen Turan'ın nasıl büyüyeceği ve sınırlarının nereden başlayıp nereye uzanacağına değinilmiştir.

Yeni Turan'da, yeniden kurulacak Büyük Turan'ın temelini oluşturacak, Küçük Turan'ın sınırları, hangi coğrafyada kurulacağı ve nüfusunun ne kadar olacağına değinilmiştir.

Yeni Cengizlik isimli son makalesinde ise yaşayan Turan'ın, Çinli Pençesi ve Rus Çizmesi altında olduğu belirtilip; 20. yüzyılın ırk devri olacağına değiniliyor. Bu nedenle "Turan" giderek canlanacak ve ayağa kalkacaktır. Bundan üç bin yıl önce olduğu gibi bugün de Turan'ı ateş ve demirin kurtaracağına temas ediliyor. Yazar, kitabını, şu şekilde sona erdiliyor:

... Ateş ve demir! İşte Türkleri, bundan üç bin sene evvel ilk esareten kurtaran kuvvet! Bu kuvvet bugün de Türklüğü son esareten kurtaracak, Turan ancak bu yolda bir elde kılıç bir elde çerağ fetih olunacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

- ALBAYRAK (1979) Sadık Albayrak, *Devrimin Çakıl Taşları*, İstanbul, 1979.
- DÜZDAĞ (1978) M. Ertuğrul Düzdağ, *Dünden Yarına*, İstanbul, 1978.
- BİRİNCİ (2001a) Ali Birinci, *Tarih Yolunda Yakın Mazinin Siyasi ve Fikri*, İstanbul, 2001.
- BİRİNCİ (2001b) Ali Birinci, *Tarih Uğrunda Matbuat Âleminde Birkaç Adım*, İstanbul, 2001.
- LANDAU (1996) Jacob M. Landau, *Tekinalp Bir Türk Yurtseveri (1883–1961), Tekinalp Turkish Patriot*, İstanbul, 1996.
- TEK (1914) Ahmet Ferit Tek, İstanbul, 1914 (R. 1330).